

אלא [בהכרח], **מי סברת** **חד דרא הוה**, **תרי דרי נינהו** [וכי סבור אתה שבשורה אחת ערפית היו מונחים כל עשר השולחנות, לא כן, אלא בשתי שורות ערפיות היו מונחים], ושולחנו של משה בין שתי השורות; וכן ניישב גם לדעת הסובר צפון ודרום היו מונחים, ויתיישב בפשיטות גם הקושיא מהכהנים כיצד היו מגיעים, כי מחלקן הדרומי היו באים; ואף שאר הקושיות מיושבות לפי זה, שהרי:

אין ארכה של כל שורה אלא עשר אמות, ואם כי היתה בהכרח בליטה מעטה לצד דרומי של ההיכל, כי הרי אי אפשר לצמצם שלא יהא ריוח בין השולחנות, מכל מקום בליטה קטנה כזו – שאינה יותר מטפח – לא איכפת לן שתהא לחציו הדרומי של ההיכל. (16)

והשתא מקשינן בהיפוך:

צט-א

א. במשנה לקמן צט ב מבואר, ששני כהנים היו מסדרים את לחם הפנים – מערכת לכל כהן – ושני כהנים מעברו השני של השולחן היו מסלקים את הלחם מהשולחן, והיו מעשיהם כאחת, אלו מושכים ואלו מסדרים.

שלא יהא ריוח בין השולחנות, אם כן נמצא שלא היו כל השולחנות בחציו הפנימי של ההיכל; כי היות וכל הריוח שנוסף אינו אלא מעט, יש לומר שלא דק, רש"י; ויתירה מזו מבואר בהמשך הסוגיא, שאף אם מכח ריוח זה יהיה מקצת מן השולחן הקיצוני בדרום, ושלא כמאמר הכתוב "והשולחן תתן על צלע צפון" – לית לן בה, כיון שאין ריוח זה עולה על טפח.

16. לשון רש"י הוא: בתרי דרי הווי יתבי:

שהם צריכים להכנס דרך ההיכל לבית קדשי הקדשים – (14) **היכי הווי עיילי** [האיך היו באים לשם], והרי רוחב כל ההיכל תפוש על ידי השולחנות, ולא נותר מקום למעבר הכהנים!?

ותו תיקשי: אם כן **מצינו המשה שולחנות בדרום** ההיכל, והתורה אמרה "והשולחן תתן על צלע צפון"!?

ותו תיקשי: אם תפשו עשר השולחנות הנוספים של שלמה את כל רוחב ההיכל, אם כן **שלחן דמשה** – שהיה אמור להיות באמצע השולחנות, כמבואר לעיל – **היכא מנח ליה** [היכן היה מונח]!?

ומיישבת הגמרא את הקושיא בדרך תמיהה על הקושיא: והרי **למאן דאמר נמי מזרח ומערב** [והרי אף לדעת האומר שמן המזרח למערב היו מונחים], תיקשי קושיא זו האחרונה:

הרי תפשו השולחנות של שלמה את כל חציו הפנימי של ההיכל שהיה ארוך עשרים אמה, **ושולחן דמשה** שהיה אמור להיות ביניהם **היכא הוה מנח ליה** [היכן היה עומד שולחנו של משה]! (15)

ראה שם; וראה בהערות על המנ"ח הנדמ"ח שהביא כמה מקורות להנחה זו.

14. נתבאר על פי פירושו הראשון של רש"י; ובפירוש שני פירש את הקושיא ממסדרי ומסלקי הלחם שהיו נכנסים בשבת ועומדים משני צידי השולחן, כמבואר במשנה לקמן צט ב.

15. ומיהו לא תיקשי: כיון שאי אפשר לצמצם

שולחן [חמשת השולחנות הסמוכים לקיר הצפוני] כמה משוך היה מן הכותל הצפוני שתי אמות ומחצה כדי מקום הילוך שני בני אדם — (2)

והוסף עוד לרחבו של היכל אמה ידיה, את אמת הרוחב של השולחנות הצפוניים עצמם —

והוסף עוד שתי אמות ומחצה דביני ביני [שבין השורה הצפונית לשולחן של משה שהיה באמצע] כדי הילוך שני בני אדם —

והוסף עוד אמה ידיה [אמת הרוחב של שולחנו של משה] —

והוסף עוד שתי אמות ומחצה דביני ביני [בין שולחנו של משה לשורה הדרומית] —

והוסף עוד אמה ידיה של רוחב השולחנות הדרומיים — (3)

ב. כיון שהיו מסדרים ומסלקים כאחד, מוכרחים היו לילך זה בצידו של זה, ונמצא רוחב מקום הליכתם תופש שתי אמות ומחצה, שהוא מקום הילוכם של שני בני אדם זה לצד זה. (1)

בשלמא למאן דאמר: צפון ודרום היו מונחים השולחנות —

שפיר היה מקום בחציו הצפוני של ההיכל — שהוא עשר אמות לרחבו מן הצפון לדרום — לארכם של חמשה שולחנות מן הצפון לדרום; וכפי שנתבאר.

אלא למאן דאמר: מזרח ומערב היו מונחין, תיקשי: הרי לא היה מקום ברוחב חלקו הצפוני של ההיכל — שהוא מקום עמידת השולחנות לקיים "והשולחן תתן על צלע צפון", וכל רחבו אינו אלא עשר אמות — לכל רחבם של השולחנות והמעברים שביניהם, כי מכרי:

הקודש ויד בנימין.

2. כן פירש רש"י; ובתוספות ד"ה כמה, כתבו שכרייתא היא ביומא.

והנה לקמן בעמוד זה נחלקו תנאים: אם היו מסדרים לחם פנים על השולחנות הנוספים, ולדברי רש"י נמצא, שקושיית הגמרא אינה אלא לדעת תנא זה, כי אם לא היו מסדרים אלא על שולחנו של משה, אין צורך במעבר זה שבין השולחנות הצפוניים ולכותל; ואם כן צריך עיון לכאורה: שמא סובר מאן דאמר זה, שלא היו מסדרים אלא על שולחנו של משה?! וראה היטב בתוספות הנמשך מעמוד קודם.

3. גירסת הב"ח צריכה תלמוד.

חמשה מינייהו ראשה של זו בצד ראשה של זו, ושל מצה אצלן לפנייהם ולא בשורתן ...; ואין כוונת רש"י למסקנת הגמרא שהיה שולחנו של משה מחוץ לשתי השורות, כי עדיין לא ידענו כן; וכוונתו לומר, ששולחנו של משה היה מקביל לשורה.

1. א. נתבאר על פי רש"י; והוכיח שמקום הליכתם של שני בני אדם זה ליד זה הוא שתי אמות ומחצה, משום שזה היה מקום הרוחב לשני נושאי הארון זה ליד זה כמבואר בגמרא לעיל צח א.

ב. יש לעיין במה שכתב רש"י, שהיו מוכרחים להלך זה ליד זה כדי שיסדרו כאחד; כי הרי האחד מסדר את המערכת הפנימית, והשני את המערכת החיצונית; וראה טהרת

מעבר אחד של שתי אמות ומחצה בין השולחנות הצפוניים והדרומיים, ובין הכל לא תפש רחבם של השולחנות עם המעברים אלא שבע אמות בלבד.

תנו רבנן:

עשרה שלחנות נוספים על של משה עשה שלמה, ולא היו מסדרין לחם הפנים אלא על של משה —

שנאמר [מלכים א, ז]: "ויעש שלמה את כל הכלים ואת השלחן אשר עליו לחם הפנים — זהב", ומשמע שלא היה לחם הפנים אלא על שולחן אחד ומסויים.⁽⁵⁾

עשר מנורות נוספות על של משה עשה שלמה, ולא היו מדליקין אלא בשל משה —

שנאמר [דברי הימים ב ג]: "ומקטירים לה' עולות בבוקר בבוקר ובערב בערב, וקטורת סמים, ומערכת לחם על השולחן הטהור, ומנורת הזהב ונרותיה לבער בערב בערב", הרי שהיתה מנורת זהב אחת ומסוימת להדליק עליה.

רבי אלעזר בן שמוע אומר: על כולם היו מסדרין פעמים בזה ופעמים בזה,⁽⁶⁾ שנאמר [דברי הימים ב, ד]: "ויעש שלמה את כל

הרי לך רוחב של עשר אמות וחצי שאתה אמור להכניסם ברוחב של עשר אמות בלבד, והרי **אשתכח דקאכיל שולחן** [היה תופש רוחב השולחנות כולם] **פלגא דאמתא בדרום** [חצי אמה נוספת מחציו הדרומי של ההיכל], והתורה הלוא אמרה: "והשולחן תתן על צלע צפון"!?

ומשינין: **מי סברת שולחן דמשה בהרייהו** הוה **יתיב** [וכי סבור אתה ששולחנו של משה היה מקביל לשולחנות שבצידיו], עד שאתה נצרך להוסיף כדי מעבר בין שולחנו לאלו שמצידיו ואת רחבו שלו!?

לא כן היה הדבר, אלא:

דמידלי ליה ומנח ליה לשולחנו של משה, ומיתתי להו לדידהו לשולחנות הנוספים פורתא [שולחנו של משה גבוה יותר לצד מערב כי בית המקדש היה משופע,⁽⁴⁾ והאחרים נמוכים הימנו מעט], והיו השולחנות הנוספים ביחס לשולחנו של משה **כתלמיד היושב נמוך מעט לפני רבו היושב גבוה הימנו —**

כלומר, משוך היה כל שולחנו של משה לצד מערב מהשולחנות הנוספים, והיה עומד כנגד המעבר שבין השולחנות הצפוניים והדרומיים, ונמצא, שאין צריך ליתן אלא

5. כתב בשפת אמת: קצת קשה, דלשון הכתוב משמע, דשלמה עשה זה השולחן, אם כן אינו שולחן של משה; ומשמע יותר, שהכוונה על כל עשרת השולחנות, אף על פי שכתוב לשון יחיד, וכתנא קמא.

6. ראה חק נתן בשם מדרש תדשא, וביד בנימין.

4. נתבאר על פי רש"י; ובשפת אמת ורש"ש תמהו על זה; ובשפת אמת צידד לפרש: לצד מערב קרוב לקדשי הקדשים קרי מעלה, ולצד מזרח קרי למטה אפילו היה הרצפה בשוה; [ולפי זה כתלמיד היושב לפני רבו] לא יתפרש משום שהוא גבוה והם נמוכים, אלא שהרב בראש והתלמידים לפניו, כך היו השולחנות בפני שולחנו של משה].

הכלים ואת השולחנות ועליהם לחם הפנים", הרי שעל כמה שולחנות היו מסדרים.

ובכולן היו מדליקין, שנאמר [בפסוק הסמוך]: "ואת המנורות ונרותיהם לבערם כמשפט לפני הדביר — זהב סגור".

רבי יוסי ברבי יהודה אומר: לא היו מסדרין אלא על של משה, אלא מזה אני מקיים "ואת השולחנות ועליהם לחם הפנים", אלו שלשה שולחנות שהיו במקדש? כלומר, אותו לחם הפנים היה מסודר על שלשה שולחנות, כיצד:

שנים — אחרים שאינם בכלל עשרת השולחנות — שהיו באולם [שלפני ההיכל] מבפנים על פתח הבית [סמוך לפתחו של היכל]:

שולחן אחד היה של כסף, [כלומר, של שייש שהוא לבן כסוף],⁽⁷⁾ ושולחן אחד היה של זהב, שעליהם נותנים את הלחם דרך סידורם וסילוקם, כיצד:

על השולחן של כסף היה נותן את לחם הפנים בכניסתו, דרך כניסת הכהנים להיכל לסדר את הלחם על השולחן שבהיכל, היו נותנים שם את הלחם כדי לפרוש.⁽⁸⁾

ועל השולחן של זהב היה נותן את הלחם

ביציאתו, דרך יציאתו מן ההיכל כשסילק את הלחם מהשולחן, והיה הלחם עומד שם עד שיוקטרו הבזיכים.

שמעלין בקודש ולא מורידין, ולכן בכניסה היו נותנים על של שייש, ושוב מעלין בקודש ונותנים על השולחן שבהיכל שהיה של זהב, ואילו ביציאה היה מניחו על של זהב, שלא להוריד משולחן הזהב שבהיכל.

ועוד אחד של זהב היה בפנים בהיכל, והוא שולחנו של משה, שעליו לחם הפנים תמיד.

ועל שלשת השולחנות האלה אומר הכתוב "ואת השולחנות ועליהם לחם הפנים".⁽⁹⁾

ומנא לן דאין מורידין בקודש?

אמר פירש רבי: משום דאמר קרא [שמות מ יח]: "ויקם משה את המשכן, ויתן את אדניו, וישם את קרשיו, ויתן את בריחיו, ויקם את עמודיו".⁽¹⁰⁾

ומנלן דמעלין בקודש?

אמר פירש רבי אחא בר יעקב:

משום דאמר קרא גבי מחלוקת קורח, שהקריבו מאתים וחמשים איש קטורת במחתות, ואש יצאה מאת ה' ותאכל אותם,

מזבח הזהב ואת השולחנות ועליהם לחם הפנים. ואת המנורות ונרותיהם לבערם כמשפט לפני הדביר זהב סגור", שעל כל הכלים הכתוב אומר שעשה אותם זהב סגור; ולמאן דאמר זה, בהכרח אינו כן.

10. בשלשה אופנים פירש רש"י:

א. מדרישיה וסיפיה דקרא בלשון הקמה

7. נתבאר על פי רש"י; וראה תוספות בעמוד ב ד"ה אחד.

8. נתבאר על פי רש"י כאן; וראה רש"י בעמוד ב ד"ה על פתח הבית, ובהערות שם.

9. לכאורה היה נראה פשוט הכתוב: "ויעש שלמה את כל הכלים אשר בית האלהים ואת

ואמר הקב"ה למשה [במדבר יז ב]:

"אמור אל אלעזר בן אהרן הכהן, וירם את המחנות מבין השריפה, ואת האש זרה הלאה [הורד את האש מן המחנות], כי קדשו [המחנות] ואסורים בהנאה, שהרי עשאו כלי שרת]. את מחנות החטאים האלה בנפשותם, ועשו אותם רקועי פחים ציפוי למזבח, כי הקריבום לפני ה' ויקדשו, ויהיו לאות לבני ישראל" —

הרי שבתחילה היו המחנות תשמישי מזבח, ועבשיו גופו של מזבח כדי להעלות קדושתן.⁽¹¹⁾

כתיב: [דברים י']: "פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים ועלה אלי ההרה ועשית לך ארון עץ. ואתה על הלוחות את הדברים

אשר היו על הלוחות הראשונים אשר שברת ושמתם בארון", תני רב יוסף:

מלמד שהלוחות ואף שברי לוחות מונחין בארון, וכדמשמע לשון הכתוב "אשר שברת ושמתם בארון".

מכאן לתלמיד חכם ששכח תלמודו מחמת אונסו, שאין נוחגין בו מנהג בזיון.

סימן למימרותיו הבאות של ריש לקיש: א. ביטל; ב. סרה; ג. ושכח.

א. ביטל: אמר ריש לקיש:

פעמים

שביטולה של תורה, כגון שמבטל תורה צט-ב

יריעות, שבתחילה פורס היריעות ולא הורידן בהקמת העמודים [לכאורה צריך לומר "הקרשים", כי העמודים הם עמודי החצר, ומה ענין להם וליריעות] והאדנים, אלא אחז היריעות בידו עד שהקים כולן.

וראה עוד ברש"י מגילה כו א ד"ה אבל, שהביא מן התוספתא בהיפוך מן המבואר כאן: מעלין בקודש, דכתיב: ויקם משה את המשכן, בצלאל עשה, ומשה שהיה גדול הימנו הקימו, ולא מורידים, דכתיב את מחנות החטאים האלה בנפשותם ... כיון שהוקדשו הוקדשו.

11. כתב המהרש"א: אף על גב דשלא כדין עשו, שלקחו המחנות וחלקו על הכהונה, מכל מקום כוונתם להקדישם לכלי שרת, כפירוש רש"י בחומש "כי קדשו, שהרי עשאו כלי שרת, וקרא דמיתת הכא "כי הקריבום לפני ה' ויקדשו" נמי מוכח כן; וראה עוד בשפת אמת.

דאפילו בצחות הלשון לא הורד, שמע מינה אין מורידין; ולשון רבינו גרשום: דהאי קרא פתח בויקם וסיים בויקם; ואפשר, שהכוונה היא, כי לשון "ויקם" משמע שהמשכן יש לו תקומה ולא יתפרק יותר.

ב. דלא סיעוהו אחיו הכהנים בהקמת העמודים והאדנים, שמע מינה אין מורידין לפיכך לא נתעסקו בו אחרים; ולשון רבינו גרשום: שהוא עצמו התחיל להקימו, והוא הקימו כולו ולא אחר; ואפשר, שכוונתם על פי מה שכתב רש"י — שמות לט לג — על הפסוק "ויביאו את המשכן אל משה": שלא היו יכולין להקימו ... שלא היה יכול להקימו שום אדם מחמת כובד הקרשים שאין כח באדם לזוקפן, ומשה העמידן; וזה הוא שאמרו כאן: הניחא קרשים, אבל את שאר הדברים הרי היו יכולים אחרים לעשות, אלא שאין מורידין בקודש. ג. מעיקרא "ויקם משה את המשכן", דהיינו